

Venten met een hondenkar in Hattem

Herinneringen aan een vervlogen tijd

In Hattem en Elburg, maar ook elders, kon je vroeger heel wat hondekarren zien rijden. Hoeveel er precies waren kan ik U niet exact vertellen, maar ik schat het aantal wel op honderd. Enkele bekende hondekarbezitters in Elburg waren de Hups, Binnekamps, Engeltjes, Kruithofs, de Van Ommens, familie de Hoorn en Jan van de Pol. Vaak vertrokken wij 's morgens in aller vroegte tegelijk de poort van Elburg uit om wat te proberen te verdienen. Dit viel lang niet mee, want de tijden waren erg slecht.

's Morgensvroeg

Zover mijn herinnering gaat, hadden wij thuis trekhonden. Vier van deze knapen lagen er in de stal aan de Hondegatsteeg. Deze steeg had wel een zeer toepasselijke naam, maar sloeg toch niet op de honden. De naam sloeg meer op de zogenaamde; Hondegoaten; twee cellen, waarin men mensen opsloot die teveel aan Bacchus hadden geofferd. Deze Hondegoaten zaten achter het, nu oude gemeentehuis, tegen onze stal aan.

Elke morgen om half vier stond mijn moeder op om koffie te zetten en brood te smeren, want om half vijf vertrok vader meestal. Na het ontbijt gingen we samen naar de stal om de hondenkar buiten te zetten en in te spannen met drie honden. Het inspannen ging soms met veel geblaf en gegrom gepaard, vooral als de honden niet voldoende waren uitgerust. Het gebeurde namelijk wel, dat vader 's avonds laat thuiskwam van een tocht. De volgende morgen moesten de dieren toch weer mee, want anderen hadden we niet.

Het waren hele reizen die er gemaakt werden om de handelswaar te slijten, de ene dag ging het naar Zwolle en de andere naar Hattem, Heerde, Apeldoorn, Deventer of soms nog verder weg. Als handelswaar verkochten we van alles. Witte kool voor de inmaak, panharing of nieuwe aardappelen. Maar ook handelde mijn vader veel in vet. Vlees was voor de gewone man niet te betalen. Een stuk vet in het eten, daar kon men goed op werken. Bij de meeste mensen zaten er toch alleen maar aardappelen in de pan. Een enkeling, die een stukje land had, at wat groente.

Wanneer de honden waren ingespannen, liep mijn moeder mee tot aan de hoek van de straat. Dit was wel nodig, want als er op hetzelfde moment een ander span honden aankwam, werden ze helemaal wild. Moeder moest ze dan bijsturen om te voorkomen, dat ze niet de binnenbocht namen en zo allerlei hekken meesleepten in hun vaart.

Honden en baas

Elke dag kookte mijn moeder voor de honden een pan met maismeel. Als ze 's avonds thuiskwamen, vielen ze er gretig op aan. Zo af en toe ging er wel eens een span honden vandoor. Ongelukken gebeurden er gelukkig zelden. Het was dan ook niet zo druk op de weg als tegenwoordig. Alleen met de tram moest rekening gehouden worden. De losgebroken honden werden met een ander span achterna gezeten om ze te vangen. Meestal was dan het probleem weer snel verholpen. Onderweg wisten de honden precies waar er werd gestopt.

Dit gebeurde vrijwel altijd bij een cafeetje. In Doornspijk was dit bij Hoog Hoedel, in Oldebroek bij Van Loo of Van Dorp, in Wezep bij de Eikelboom en in Wapenveld bij 't Mussennest. Zowel voor vader als voor de honden betekende dit rust. De drinkbak voor de honden ging elke dag mee, want vooral als ze een poos getrokken hadden, waren ze erg dorstig. Op de rustplekjes was het zowel voor man als hond, goed toeven. Ze zeggen wel eens, dat de mensen vroeger graag een borrel lustten. Men had het ook wel nodig zo af en toe.

In weer en wind zat men op de wagen. Als het slecht weer was kon men niet thuis blijven, ook al was er nog zo weinig te verdienen. Soms kwam mijn vader dagen achtereen nat thuis. Zijn zware manchester jas en broek waren dan niet droog te krijgen. Soms bracht moeder ze naar de gasfabriek, daar ging het drogen sneller.

Een goede hond werd niet gauw verkocht. Honden waren niet duur. Voor ongeveer vijftien gulden kon je een goede hond kopen. Ook werd er wel eens van hond geruild.

Wonden

Voor de dieren was het leven van trekhond erg hard. De wegen die verhard waren, bestonden uit grind of fijn basaltsplit. Van dit harde materiaal gingen de voetzolen stuk. Dit was een ellendige geschiedenis. Tussen de middag kregen ze dan een muilkorf voor, waarna de wonden werden aangestipt met brandewijn en hierna ingesmeerd met teer. Dat op zo'n moment de muilkorf geen overbodige luxe was, laat zich gemakkelijk raden.

Ondanks de wonden moesten ze de volgende dag toch weer mee. Op de straatweg ging alles dan wel goed, maar moesten ze de grindweg op, dat moest je maar zien hoe je het voor elkaar kreeg. Vooral de Eper grindweg was berucht. Je moest gebruik maken van deze weg als je over Epe naar Apeldoorn wilde.

Keuring

Van tijd tot tijd moesten de honden worden gekeurd. Om als trekhond te worden goedgekeurd, moest een hond een bepaalde hoogte hebben en een voorgeschreven borstbreedte. Werden de honden goedgekeurd, dan kreeg je een vergunning om de hond als trekkracht te gebruiken. Hieronder ziet u zo'n vergunning. Dit exemplaar is van een Hattermer geweest, die er ook op uit trok met een hondenkar.

De slee

Ik weet nog goed dat mijn vader, toen ik nog een jongen was, eens een grote slee heeft laten maken. Wanneer er in de winter sneeuw lag werden er twee honden voorgespannen en daarmee ging vader dan op pad. Als een pijl uit de boog gingen ze er dan vandoor.

Een eekhoortje

Ik kan mij nog goed herinneren, dat we op een dag met een grote wagen, vol nieuwe aardappelen, op weg gingen. De honden moesten er flink aan trekken. De vorige dag had mijn vader echter een dood eekhoortje gevonden. Om de honden wat gewilliger te maken, bond hij het eekhoortje op een lat en hield dit de honden voor. Of ze toen lopen wilden. Je moest een goede fietser zijn om ze te kunnen bijhouden.

Grootvader P.Schuyn Sr. met de groentekar omstreeks 1910.

Ik kan mij niet meer herinneren dat mijn grootvader de honden, die op de foto staan, bezat. Wel dat hij, een hit, een klein paard, had, maar dat was al rond 1925.

Klachten

Mijn moeder was, mede omdat ze vader met de honden moest helpen, elke morgen vroeg op. Op een keer kregen mijn ouders bericht dat ze de honden niet meer in de steeg mochten inspannen. Dit omdat de vrouw van burgemeester Feith had geklaagd, dat ze door het kabaal dat de honden maakten, niet meer kon slapen. Wel, mijn moeder kon ook niet meer slapen, omdat ze wel wat anders te doen had met zes kinderen.

Door dit verbod moest de kar eerst buiten de poort worden gebracht. De honden werden aan de lijn meegevoerd. Buiten de stad konden ze dan met het inspannen beginnen. Vooral wanneer er een ander span honden aankwam, was het een zwaar karwei. De honden vlogen dan door en op elkaar en beten elkaar waar ze maar konden.

De kapitein

Het gebeurde in Wezep dat er een kapitein te paard kwam aanrijden. Toen hij dichterbij kwam, brulde hij het bevel dat de honden niet zo moesten blaffen. De kapitein had blijkbaar moeite om in het zadel te blijven. Hierop ging mijn vader voor de honden staan en bracht het bevel over. De honden gingen hierdoor nog harder tekeer, tot groot vermaak van vader.

Zingen

Ondanks alles hadden ze vaak veel plezier. 's Morgens heel vroeg konden de Schuyns al horen zingen. Oude mensen uit Hattem, Oldebroek en Wezepzeggen nu nog vaak tegen mij: Wat konden je vader en oom Hendrik, Hendrik Kruithof, toch mooi zingen. Als beide mannen met hun hondenkarren op weg gingen, zongen ze al gauw het hoogste lied. Iedereen, zelfs de boeren, sliepen op dat moment nog allemaal.

Meestal zongen ze stukken van het mannenkoor, waar beiden lid en oprichters van waren. Toen het mannenkoor nog bij ons thuis repeteerde, leerden wij de stukken ook liggende achter de deuren van de bedstee. Daarom zingen ook wij graag. De meest geliefde stukken van vader en Oom Hendrik waren: Vreedzaam, nimmer macht. Het Roeierslied en Rijst het eerste morgenrood.

Vlooiën

Het schoonhouden van de honden en de hokken was een groot probleem. Hele vlooiënplagen woedden er soms. Eens zaten de honden zo onder de vlooiën, dat hun ruggen er rood van waren. Vader ging dan de stal in, alleen gekleed in overal en laarzen, om de hokken te ontsmetten. Er was

bijna geen beginnen aan. Al het stro moest eruit en naar de oude bleek worden gebracht, waar de stortplaats was. Op deze stortplaats mocht alleen composteerbaar afval worden gedeponeerd, zoals huisvuil, as uit de kachels en de emmertjes met een zekere inhoud. Deze emmertjes werden er met de zogenaamde strontkar heengebracht.

Het compost van de stortplaats werd weer verkocht aan boeren en tuinders. Op het moment dat vader bezig was het stro uit de stal te gooien, kwam er juist een gemeenteman aan met een lege kar. Deze kar werd gebruikt om het verzamelde straatvuil te vervoeren. Maar op dat moment zat de man zijn dagtaak erop en wilde als gewoonlijk de kar bij ons in de stal zetten.

Mijn vader zei: Aalt, ik ben nog zo verschrikkelijk druk, wil jij dat stro niet voor mij meenemen? Voor zeven stuivers werd de transactie geregeld. Toen de man het stro oplaadde, kon je de vlooiën in de steeg zien rondspringen. Door deze transactie ontstond overigens nog een flinke ruzie, omdat de man, die het op de bestemde plaats, het stort, moest uitspreiden, er niet zo gelukkig mee was. Brenger en ontvanger raakten flink onder de vlooiën. De ruzie liep zo hoog op, dat ze elkaar aan de greep wilden steken. Het liep gelukkig allemaal nog goed af.

Tot zover mijn herinneringen aan de tijd van honden en hondekar.

H. Schuyn Elburg, vanaf 1940 ook groente venter in Hattem.

Afbeelding ventvergunning: Streekmuseum Hattem.

Bron : Kwartaal uitgave: HeemkundeHattem nummer 20

© Heemkunde Hattem 1-2-2008